

Film. Antwerpse Filmklub 'Het Kwade Oog'

DE KONFRONTATIE VAN MAYA DEREN MET LENI RIEFENSTAHL

Amerikaanse kortfilms en nazi-ideologie

De Antwerpse filmklub 'Het Kwade Oog' bestaat bijna twee jaar en wil volgend jaar bevestigd zien dat ze een degelijke opvolging is voor de ter ziele gegane 'Centrale Filmklub' en 'Het Linnen Venster'.

Iedere maand confronteert de filmklub twee genres of films met elkaar. Deze maand is dat de nazi-ideologie van Leni Riefenstahl met een aspect van de Amerikaanse cinema uit de jaren '40: de kortfilms van Maya Deren.

Toen Maya Deren in '61 aan een hersenbloeding stierf was ze een legendarische figuur binnen de Amerikaanse avant-gardecinema, die ze in belangrijke mate mee had opgericht. Deren werd in 1917 geboren in Kiev, Rusland, uit vrijzinnige intellectuele Russisch-joodse ouders. In '34 wordt zij een actieve Trotskiste, maar onder invloed van de schijnprocessen in de Sovjetunie en het Nazi-Sovjet pakt beëindigt zij in '37 haar lidmaatschap van de Young People's Socialist League.

Zij begint te schrijven: een roman, radioskripts, artikelen en vertalingen (o.a. een vertaling van 'Vile Conquest' van de Belgische socialist Victor Serge). Na een jaar als persoonlijke assistente van Katherine Dunham, met wier zwarte dans- en teatergroep zij door Amerika trekt, maakt zij in '43 haar eerste film. 'Meshes of the Afternoon', inmiddels een klassieke film over droomlandschappen waarin zij de ontwakende seksualiteit van een vrouw schildert. De film leunt met zijn symbolische surreële wereld sterk aan bij het werk van Cocteau.

In '44 maakt Deren 'At Land', die zijzelf omschreef als "een mytologische reis doorheen de 20ste eeuw". Ook hier exploreert een vrouw (gespeeld door Deren zelf) haar eigen identiteit in een vreemde betoverende

'Meshes of the Afternoon' van Maya Deren uit '38: een inmiddels klassieke film over droomlandschappen. (Foto Archief)

wereld. Een jaar later maakt zij 'Study in Choreography for Camera', een in strenge eenvoud uitgewerkte film over de danser Talley Beatty. In 'Ritual in Transfigured Time' (1946) weet Deren op zeer mooie wijze haar voornaamste thema's met elkaar te versmelten: het ritueel, de myte, de dans en het zoeken naar de vrouwelijke identiteit. Maya Deren's intens gebruik van vervormingen in tijd en ruimte, de trance-achtige toestanden en de geest van het ritueel in de dans maken van deze film een hoogtepunt in haar werk.

In '47 vertrekt Deren naar Haïti om er een studie te maken over het volksgeloof en de rituelen. Dit zou niet, zoals gepland, in een film resul-

teren, maar in een standaardtekst over voodoo, 'Divine Horsemen'. Wel maakt Deren 'Meditations on Violence', een uitgepuurde film gebaseerd op en over de traditionele opleidingen aan de Wu-tang- en Shaolin-scholen voor Chinees boksen. De complexiteit van haar vorige films is achterwege gelaten en 'Meditations' wordt meer een document dat een echo is van de 'trance'-tema's van 'At Land', 'Meshes of the Afternoon' en 'Ritual in Transfigured Time'. Toeval of niet, zijn dat de drie films van Maya Deren die Het Kwade Oog vertoont.

Naast die drie kortfilms wordt 'Olympia' (1938) van Leni Riefen-

stahl vertoond. Ook Riefenstahl herstructureerde tijd en ruimte in een kunstmatig universum, weliswaar met een totaal ander doel: de internationale verspreiding van de nazi-myte.

Guy Goethals

'Meshes of the Afternoon', 'Ritual in Transfigured Time' en 'At Land' van Maya Deren.

'Olympia', van Leni Riefenstahl.
Dinsdag 16 januari, aanvang 20 u.
Archief en Museum voor het Vlaams Kultuurleven, Minderbroederstraat 22, 2000 Antwerpen.
Filmklub Het Kwade Oog, Kattenberg 122, 2200 Antwerpen. Tel. (03) 236 82 59.